

A^o

TSÁSZÁRI ÉS KIRALYI FELSÉG

ENGEDELMÉVEL.

XXXXXXXXXX

Nro 30.

Költ Bétsben, Sz. György Havának (Áprilisnek)
14-dik napján 1797-dik Elztendőben.

Hadi Környülállások.

Károly Fő-Hertzeg, 15 Batalionokat kaptolt már a' maga Seregéhez, a' Rajnától érkezett segítségből.

A' múltt Kedden delután, és Ápril. 13-dikán költ Tudósításai a' Hadi-Cancelláriának ezeket foglalják magokban a' Tirolisi környülállásokról:

„Botzenenn által, hátúlról kerülvénn Gen. Loudon az ellenségnek, úgy meg-ij-

G g

jedtek a' Fr. ák a' temérdek Föld-népétől, hogy sietve el hagyták tanyájaikat, és *Brixen*ből is tsak hamar el-verettek. "

„F. M. L. Báró *Kerpen* azonnal előre nyomúlt, és egyesítvénn magát B. *Loudon*nal, *Brixen*benn állapodott meg Ápr. 6-dikánn; más nap pedig *Mühlbach*ig nyomúlt elő, 's reménylette, hogy a' *Pusterthal* (olaszúl: *la Pusteria*) nevezetű, *Carinthia*val határos, 12 mértföldnyi hosszúságú részéből *Tirolis*nak, minden további ellentállás nélkül el takarodik az ellenség. "

„B. *Loudon*, Ápr. 7-dikénn *Botzen*ben állott, hogy *Trient* felől bátorságot szerezzon a' *Tartomány*nak. "

„Az ellenségtől meg-menekedett *Vidékek'* *Lakosai*, ismét rendbe-fzedték 's egyesítették magokat *Fegyveres-Hazafi-társsaikkal*, kiknek hathatós segísegüket mennyire érzi és betsüli F. M. L. *Kerpen*: nyilván lehet látni abból a' *Jelentésből*, melyet, az ő kérésére tett közönséggé az egélsz *Tartományban* *Gr. Lehrbach*, a' ki *Ts. K. Udvari-Kommiszfárius* *Tirolis*bann. "

„*Brixen*ben, lisztet jó-formánn hagyott maga után az ellenség: hanem a' muni-tzióból sokat a' vízbe szórt. "

„A' 2-dik *Áprilisi* verekedésből egy nagy következésű történetet említ a' 11-dik

Áprilisi Tudósítás: hogy t. i. a' Fr. ák el fogván két Tirolisiakat pardont ígértek nékiek: még is annakutánna le-ölték őket: melyen annyira fel-indúltak a' Lakosok, hogy puska-ágyakkal, 's más ütő-eszközökkel is verték agyba főbe a' meg-futamodott ellenséget. "

Károly Fő-Hertzeg ide érkezett a' múltt Kedden estve: de ismét el utazott innét tegnap.

Gen. Gróf *Hadik* a' múltt Kedd' éjtszakájann sietve indult Horvát-Országba, melynek szélei meg vóltak már erősítve és fegyveres erővel is rakva.

A' Bétsi és Ausztriai hadi készületeket meg-írtuk summásan a' múltt postán: bizonyítja azokat, a' Bétsi Udvari Újságnak 12-dik Áprilisi Darabja is, melynek előadását, némely mellékes környülállásokra nézve kívántuk közleni, mely is így következik:

„Jó Fejedelmünkhöz vonzó hívsége 's szerezete az Ausztriai Népnak, és Béts' Lakosainak; 's szíves hajlandósággal telylyes meg-győzöttetése az eránt, hogy a' Státus, böltsességgel, kegyelemmel és igazsággal igazgattatik állandóul; és a' Hazához viseltető indúlatjok, -eddig is sok dítő példák által bizonyíttatott meg: most pedig még nagyobb mértékben nyilatkoztatja magát, midön az ellenség, némely rendkívülvaló, előre el nem látott törté-

neték által szerentséssítvén, már még Ausztriát, és a' Birodalom' Fő-városát is a' maga veszedelmes szándéka' tárgyává készülni; 's míg a' sok felől segítségre siető győzedelemhez szokott Ts. K. Katonások öfzfe-érkezhetnek; vagy a' Békességnek helyre-állítása végett el kezdett intézetek tzeljokat érhetik: hogy ekképpen az ellenség' további előre-nyomulásának gát vettessék; a' puszításaitól, ezen Tartomány meg-óltalmaztassék; és ha többre vetné ő még a' fejét: hatalmassann visszaverettessék.

Az Alsó-Ausztriai Kormányzók még Ápr. 7-dikénn indította egy Kerülő Levélét, a' Dunán innen fekvő Negyedrészeibe Alsó-Ausztriának (Ober- és Unter-Wienerwaldba) buzdítván ezeknek hív Lakosait, hogy haladék nélkül keljenek fel a' Haza' védelmezésére; vegyenek magokhoz puskát, puskaport, golyóbist, vagy a' kik ezt nem tehetik, kaszát, kapát, 's egyéb efféléket is; és egynehány napra eleséget; és gyülekezzenek öfzfe a' ki mutatott helyekre, hová hogy annál hamarább elérkezessenek, javasoltatott az Elöljáróknak; hogy a' mennyire lehet, szekereken szállíttassák a' ki vállalkozott Helységbelieiket, az öfzfe-gyülekezés' helyeire, melyeknek mind egygyikére, egy Tisztviselője az Alsó-Ausztriai Kormányzóknek, és

egy Katona-Tifzt rendeltettek, kiktől Útasítást vegyen a' Nép: mitévő légyen?

Oly fzerentsés foganatja lett ezen intézetnek, a' milyent lehetett várni az Ausztriaiaktól: mert a' mindenfelől érkező Tudósítások fzerént, oly örvendetes kézséggel ajánlották a' Férjfi nemből való magokat mindnyájan a' Haza' szolgálatjára, hogy sok helyeken egy Férjfi se' maradt otthonn, 's könnyebb vólt fel-buzdítani ezen Vitéz Férjfiakat a' Hazáért való fegyverkezésre, mint reá befzélleni egy rélyt belőlök a' vízfza-térésre.

Hasonló nagy buzgóságot és hívséget lehet tapasztalni a' Városban, 's a' Külső-Városokban is. Az egész Polgárság, melynek Hadi-Tárnokmester Hg *Württemberg* Ferdinánd adatott Vezérül, kész teljesíteni azt az esküvéssel fogadott kötelességét, hogy a' Várost, utolsó lehetségig őltalmazza együtt a' Katonasággal, a' meg-támadó ellenség ellen. Meg-szünénn az Universitásbéli Letzkék ezenn Hónapnak 3-dikánn, a' Tanuló-Iffjúság is, Rector Magnificus Báró *Quarinnak*, 's egynehány ditséretre méltó Professoroknak ébrefztésére, szinte általán fogva fel-ajánlották magokat a' Haza' védelmezésére, 's egy különös Korpust formáltak. Eppen ily hazafiúi indulatoktól serkentetvénn a' Kalmár-Legények is fegyvert fogtak Ő Fel-sége' helybe-hagyásával. Állítatik fel egy

Lovas-Sereg is önként vállalkozó Nemes és más Iffjakkból, Hertzeg *Lichtenstein* János Generális' kormányozása alatt: mely Lovas-Sereg már is szép számba nevedett, valamint sokan vagynak olyanok is, kik a' magok paripáikat ingyen által adták a' közönséges szükség pótlására.

A' Bétsi Szabad-Sereg verbunkjainak nagy előmenetele vágyon.

Mind ezeken kívül, valamint a' Városbann a' Magistrátusnál; úgy a' Külső-Városokbann is a' Bíráknál, Kormányfzékbéli- és Katona-Tifztek' jelenlétébenn, bé-íratathatják magokat szabad akaratból való fegyver-fogás végett minden rendű Személyek, 's iratják is bé annyin, hogy álmélnodni kellene a' számjokonn; ha a' Bétsi Nép' nemes gondolkodása-módja egész reménységet nem nyújtott volna a' felől még előre.

Neustadtnál 's annak Szomszédjaibann, táboroknak való helyek mérettek ki, hová a' fel-fegyverkezett Földnépének egy részé már el is szállított.

Béts Város a' Kapuinál oldalról, és ott is, a' hol Flesek (V forma sántzok) vagynak, a' Vár árka' külső kerítése melől ki-vágattatott az eleven sövény, és helyébe vastag palánk-sorok állítottak fel,

Tegnap a' lincánál, nagy számú sokaság, sántzok hányásához kezdett,

Az *Augartennél* lévő és a' *Brigittaunn* által avuló töltés is sántzá változtatódik, 's mellékes ágyúzó-tanyákkal is meg-erős-sebbítették, Gróf *Orlandini* Ingenieur-Oberstlieutenánt' igazgatása alatt.

Bétsi Kommendánszá lett *Terzy* Feldmarsall; Vice-Kommendánszá pedig *Mack* Feldmarschallieutenánt.

Hogy az ellenségnek ösztönül ne szolgáljanak a' közönséges Kaszszak, Archivumok, 's a' t., nagyobb bátorságnak okáért el szállítottak Bétsből a' közönséges Kaszszak, 's Írások, a' *Dicastériomok* kal egyetemben.

Ő Felsege, ha a' környülállások úgy kívánják: tsak azért távozik el Bétsből, hogy a' határos Országokban, maga jelenlétele által annál inkább elő-mozdítsa azonn készületeket, melyek már el rendeltettek előre az *Ausztriai Birodalom* nak meg-mentésére.

A' Bétsi Pénzváltók, és Nagy-Kereskedők, 250 ezer forintot tettek öfzsze, a' szabad-akarathól fegyvert fogók' számára, és még ezen kívül jó summa kész-pénzt is adtak bé a' Ts. K. Közönséges Kaszszakba.

Bétsi *Lakos Oesterlein* Miklós nevű Puska-Fabrikás, ötfzáz puskát adott ingyen, az önként vállalkozott Haza' őltalmazói' számára, 's azt ígérte, hogy ha a' szük-

ség kívánja, még többet is ád: egyfzersmind arra is kötelezte magát, hogy valámig a' Bétsi Polgárok fegyverben lesznek, ha mi hiba esik a' puskájaikonn, ingyen meg-fogja azokat igazíttatni, és hogy kész, ha a' környülállások úgy hozzák magokkal, a' határhoz is ki menni, 's magával vinni a' Fábrikájából egynehány Munkásokat, szükséges Müszerekkel együtt.

Béts Városa' Kapuinál úgy vagynak módosítva a' hidak, hogy egy részt fel lehet húzni belőlök.

Budáról örömmel írták, hogy a' Közjóhoz viseltető nemes indulat, ott is felbuzdította a' felsőbb 's, alsóbb rendü Szép-Nemet hét ezer Köz-katonáknak-való-inge' készítésére.

Pestről 2-dik Áprilisbenn, 209 Szekeres-katona-rekruták indultak, és sietve szállíttattak 14 Tsászári szekerekenn Bétsbe, hogy a' fel-állított Divisióhoz kaptsolják magokat.

3-dik Ápr. ben 80 Pokkoló-Legények indultak el, és úgy vólt a' rendelés felölök, hogy forsponos szekerekenn, éjjel nappal izállíttassanak azon Seregünkhöz, mely, *Károly* Fő-Hertzegnek személy szerint való kórmányozása alatt vagyon.

4-dik Ápr. ben, az *Alvintzy* és *Nádasdy* Reg. jeinek pótolására 1726 Rekruták indultak a' Rajnai Sereghez.

7-dik Ápr. ben elébb 500 Rekruták, az *Eszterházy* nevet viselő Magyar gyalog Regiment 2-dik Bat. jának pótlására, forspontos szekerekenn indultak, azután pedig száz Pakkoló-Legények, kiknek éjjel nappal kellett utazni.

8-dik Áprilisben, 560; 9-dikbenn 900 főből álló Vitézek indítottak 4 lovas szekerekenn *Béts* felé a' Sereghez.

A' Batáviai Respublika' zsóldján lévő Frantzia Katonaság, el takarodott a' Batavusok földjéről, a' Rajnai és Mózaí Fr. Sereghez. Egy része a' Batavus Seregnek is ismét *Düsseldorf*-hoz rendeltetett.

Azok a' két Fr. Fregátok *Resistance* és *Constance* — melyeknek két Anglus Fregátok által lett el vétettetését megíránk a' múltt postán, azok között a' *Bresti* hajók között valók voltak, melyek az 1400 Fr. rabokat szállították vala Angliának *Vallia'* széleire. A' mint vissza jövet szinte bé érkeztek volna már ezen 2 Fregátok a' *Bresti* Kikötőhelybe, szembe találkoztak vélek a' fenn említett két Anglus Fregátok, melyek igen közel bémentek volt a' *Bresti* Kikötőhelyhez, az ott lévő Fr. Hajóssereg' állapotjának jobb móddal lehető meg-vissgálása végett. A' szerentse annyiban még inkább szolgált az Anglus hajóknak, hogy a' Fr. hajók köz-

zül, melyek el vóltak válva egymástól valamennyire, mindegyiket külön támadhaták meg, 's készen is vóltak mind a' két-tővel fél óra alatt. A' *Resistance*, új módi tsinálmányú hajó: és leg nagyobb-nak tartatik a' Fr. Fregátok között. Vólt t. i. rajta 48 ágyú és 345 ember. A' másikon nem vólt több hufzonnégy 9 fontos ágyúnál, és 189 embernél, hanem még csak 2 esztendős, igen szép és könnyű menetelű hajó. Az ellenség 18 embert vesztett; az Ánglusok közzül ellenben még csak egy is, se' el nem esett, se' meg nem sebesedett.

Fogtak el az Ánglusok, három rabló Fr. hajókat is, melyek közzül egyen, 16 ágyú, és 156 ember vólt.

Valamint *Fox* Úr az Ország-gyűlés' 2-dik Táblájánál: szintén úgy sürgette Gr. *Moira* az 1-ső Táblánál Mártz. 21-dikénn: hogy kérni kell Király Ö Felségét, az Irriándiai nyughatatlanságoknak szép szerént való le-tsillapítására: de valamint a' 2-dik Táblánál, *Fox* Úrnak 24 voksait el nyomták 120 ellenkező vokok; úgy az 1-ső Táblánál Gróf *Moira* Ur' 21 vokasai ellen, 92 vokok emelték fel magokat.

Hogy azonban Irriandiában mindég nevedik a' zenebona: meg-tetszik onnét, hogy Mártz. 21-dikénn délutánn egy Kurír érkezzénn az Irriándiai Vice-Királytól

Lord *Camdentől* Londonba Hertzeg *Portland*hoz: ezen Ministerhez leg-ottan öfz-sze-gyültek a' több Ministerek, 's a' Királyt is meg-kérték Írásban, hogy menne bé *Windsori* múlató-helyéből Londonba. A' Király meg is indúlt estvéli tíz órakor minden Testörzök nélkül a' Feleségével és két Leányaival egygyütt, 's szerentsés-sen bé érkezvén a' Városba, egynehány rendbéli Írásoknak írta alája a' nevét. — A' Dublini Kurír még azonn éjtszaka vízfza indíttatott a' Vice-Királyhoz. Más nap, magános audientziánn vólt a' Királynál *Ernst* Királyi Hertzeg, 's ment a' Királytól egyenessen *Carlton-Haus*ba a' Korona-Örökösehez, *Wallis* Hertzeghez, a' ki ajánlotta már magát nem egyfzer, hogy Ő el megy Vice-Királynak Irlandiába: de nem küldettethetett az eddigvaló Törvények szerént, melyek a' Korona-Örökösének, Angliából való ki-menetelét tilalmazzák.

Ámérika-meljékénn el vették az Ánglusok, *Trinidad* Szigetét az Spanyoloktól, *San Damaso* nevű, 74 ágyús hajóval egygyütt. Egy 84, két 74, és egy 36 ágyús hajóikat magok el égették a' Spanyolok, hogy az Ánglusok' kezébe ne essenek: hanem a' rajtok vólt Személyek, kik a' Szigetbe szaladtak, tsak ugyan el-fogattak, 's állanak 91. Tíztekből, 581 Tengeri-Ka-

tonákból, és 1032 Hajós-Legényekből. A Szigetben találtak az Anglusok 33 réz- és 40 vas-ágyúkat, sok munitziót, eleséget, 's egyéb készületeket.

Elegyes Tudósítások.

A' Prufsziai Korona-Örököse' Felesége szerentséssen szült egy Hertzeget Mártz. 22-dikénn.

Orosz - Birodalombéli Tudósítások:
A' Fábrikák' és Kézmivességek' tökéle-
sebbítésére, egy újj Collégiomot állított fel
Pál Császár Pétersburgban: a' ló szaporítás
és formálás módjára nézve pedig Hg Ku-
rakin fő-vigyázása alatt egy különös Kom-
missziót, melynek rendelései alá vagynak
adva a' Lovas Testőrök is. — Az Orvosok
és Seb-Orvosok nem a' Gubernátoroktól,
hanem a' magok rendjebéli Elöljáróktól
fognak ezentúl függeni.

A' már egy ízben említett Orosz Al-
Hadmagy Fedosejewnek, tsak közönséges-
sen vólt ki téve a' büne az előbbeni Tu-
dósításokbann: hanem a' mely Jelentést
a' Státus-Tanáts adott ki erántta, Jan.
31-dikénn: már abban világossan ki va-
gyon fejezve a' vétke, 's a' büntetése is.
A' vétke abból állott, hogy Nowogorod
és Twer nevü Guberniumokonn lett által-
útazása' alkalmatosságával sok falusi La-
kosokat fel bízott, a' Felség' nevébenn,

hogy a' magános Uraságok' Jobbágyai Korona-Jobbágyaivá lesznek. Ezen vakmérő tsábítása *Fedosejewnek*, szoross igazság szerént, halállal büntettetett volna: hanem a' Státus - Tanáts azt a' szententziát hozta reá, hogy Tiszti méltóságától és Nemességétől meg-fosztattatván, kantsukáztassék meg, és vitetessék a' *Nertschinszki* Fábrikákba dolgozni.

Pétersburgban a' Tsászár' példája szerént kezdenek más nagy Urak is jókor felkelni, 's estve tíz óraker nyugodalomra menni. Az estvéli hoszfas multságok lassanként elenyésznek: valamint szünnek a' hat 's 4 lovonn való járások is a' Városbann, minekutánna jelentette volna a' Tsászár, hogy Ő azokat nem igen örömet nézi. — Ha a' főbb Katona-Tisztek, hibáik vagy vétkeik által, dorgálásra vagy büntetésre teszik magokat méltókká: mindenkor közönségessé tétetik az Udvari Újságban. — Valamint *Pétersburgban*, szint-úgy *Moskauban*, és *Rigában* is a' ki jövő Könyvek' vizsgálása 3 Személyekre bízattatott, t. i. egy Papra, egy Polgári Tisztviselőre, és egy Tudósra.

A' *Widdini* (*Bodoni*) Basa' pártütését; bizonyítják a' Konstántzinápolyi még Febr. 25-dikénn költt Tudósítások is: melyek szerént, Egyiptombann is új zenebőhá ütötte ki magát.

Konstántrinápolynak Galata nevezetű Külsővárosában nagy égés volt Febr. 20-dika táján. Ötsháznál több házat emésztett meg a' tűz, 's még több kárt is tett volna, ha a' Tsászárság és más fő Emberek, jó rendelkezéseket nem tettek volna. A' Tsászárság, a' Ministerek, és sok más gazdag Személyek, minden Vallás-különbség nélkül példásan segítettek az Elégetteket.

Magyar - Ország.

A' Tudományokra ügyelő Magyar Királyi Kommissziónál, nem különben a' Juridica Facultásnál is széket ülő, 's Universitas' Könyvnyomtató-műhelyére fő gondot tartó Királyi Tanácsos *Lakits Zsigmond György* Urat, méltóztatott Ő Felsége, Valóságos-Tanácsossá nevezni a' Királyi Helytartó-Tanátsához.

Pestről 4-dik Ápril. 1797. — „Mint-hogy Professor *Vályi András* Úr, a' Fels. Kir. Helytartó Tanácsnak *Magyar-Ország' Leírása* felől tett leg-újabb Rendelése szerént, a' Vármegyéknek, K. Városoknak, és Kerületeknek Tudósításaik után várakozni kéntelenített; valamivel későbbre halad a' második Kötetnek ki-adása. Hogy pedig a' Szerző ne vádoltathassék: imé kérettetnek ismét, és utóljára mind azok a' jó Uraságok, kik e' munkának tökéle-

tesítése végett, Tudósításokat kívánnak szolgáltatni, hogy azokat minél előbb megküldeni méltóztassanak, hogy kívánságait szívessen teljesíthesse. A' harmadik és utolsó Kötetet illető Tudósításokat is, a' kik fél-éztendő alatt bé nem küldik: minthogy annak nyomtatása már Octóberben Isten' segedelmével kezdődni fog, csak a' Tóldalékba lehet majd bé tenni.

Zágrábból Apr. 2-dikán: — „Egy tisztes öreg Pap, *Blaskovich* nevű Exjesuita, meg-ölettetett itten Mártz. 30-dik éjtszakáján, a' maga tulajdon szállásán, mely a' Cancellária-Házában volt, 's a' holit teste más nap téglákkal bé-fedve a' Templom mellett találtatott meg. A' szállása egészen ki volt rabolva.

A' Spanyol Király, Rómába küldi a' Toledói Érsek 's Nagy Inquisitor *Lorenzana* Cárdirálist, a' Sevillai Érseket *Despuig* Urat, és a' Királyné' Gyóntató Attyát, kinek *Musquiz* a' neve. Ezen küldés' tárgya elő van adva egy Levélben, melyet a' Király intézett *Lorenzana* Cárdirálisához, és annakutánna nyomtatásban is közönséggé tétetett, melyben elő ad némely nehézségeket, melyeknek elintézését kívánja, mindazáltal nem tette félre azt a' tiszteletet is, melyel tartozik az Ekklesia' Fő-Igazgatójához.

A' meg-verettetett Spanyol Hajósse-
reg, *Cádix*nál mulatott még [a' *Madridi*
Tudósítások szerént. Ott volt a' *Santi-*
szima Trinidad is, (melynek, a' hartz
után *Ánglus* kézbe lett jutását írták né-
mely *Bajonnei* Levelek) de oly meg-rom-
lott állapotban, hogy nem lehetett többé
meg-orvosolni. Hogy a' hartz' alkalmá-
tosságával meg nem kapták az *Ánglusok*
ezt a' 130 ágyús hajót: *Berkeley* Kapitány
vólt az oka. Körül lévén t. i. a' *Santi-*
szima Trinidad 3 *Ánglus* Fregátoktól vé-
tetve, fejer zászlót tett ki, annak jelenté-
sére, hogy kész magát meg adni. Midőn
ezen jelre is az *Ángl. Fregátok* semmi
felelő jelt nem adtak volna magok ré-
széről: a' *S. Trinidad*, *Ánglus* zászlót
is tett már akkor ki, a' Spanyol zászló'
felibe. Ekkor két *Ángl. Fregátok*' Kapi-
tányjai kérték *Berkeley* Kapitányt, ki a'
3-dik Fregátnak — *Emerald* nevezetűnek
— vala Kormányozója, hogy venne által
a' *S. Trinidadot*: de ő azt felelte, hogy
csak tsalárdkodnak a' Spanyolok; min-
den békességes jeladásaikkal. Ezen ké-
sedelmezés közben, más Spanyol hajók
jöttek, 's el vitték a' *S. Trinidadot*. *Ber-*
keley Kapitányt árestomba tétette, 's Hadi
Törvényszék' cleibe állította *Jervis* Admi-
rális;